

N:o 87.

Ank. till Riksd. kansli den 1 april 1909, kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen, angående ytterligare bidrag till bestridande af kostnaderna för den elfte internationella geologiska kongressens hållande i Stockholm år 1910. (2. U. A.)

I en den 22 sistlidne januari till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 104) har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för den elfte internationella geologiska kongressens hållande i Stockholm år 1910, utöfver hvad förut för ändamålet beviljats, på extra stat för år 1910 anvisa ytterligare ett belopp af 13,500 kronor.

Departementschefens anförande i ämnet till berörda statsrådsprotokoll är af följande lydelse:

»Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet beviljade 1906 års Riksdag, under förutsättning att det blefve bestämdt, att den elfte internationella geologiska kongressen skulle hållas i Stockholm år 1910, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för kongressens hållande därstädes ett anslag af 20,000 kronor samt anvisade däraf på extra stat för år 1907 ett belopp af 5,000 kronor. Af det beviljade anslaget har Riksdagen sedermera för hvar och ett af åren 1908 och 1909 anvisat ytterligare 5,000 kronor och Eders Kungl. Maj:t har i 1909 års statsverksproposition under åttonde hufvudtiteln, punkten 173, föreslagit, att återstoden af anslaget, 5,000 kronor, måtte anvisas på extra stat för år 1910.

Såsom det vid berörda statsverksproposition fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 12 januari 1909 utvisar

hafva, efter det kongressens hållande i Stockholm å utsatt tid blifvit bestämmt, de för åren 1907—1909 anvisade belopp, tillhopa 15,000 kronor, ställts till förfogande af en vid sammanträde med de svenska geologerna i Stockholm den 5 mars 1907 utsedd exekutivkommitté, hvilken skulle hafva till uppgift att handhafva arbetet med kongressens anordnande samt omhänderhafva de af Riksdagen för ifrågavarande ändamål beviljade medlen.

I skrifvelse den 21 december 1908 har nämnda exekutivkommitté nu gjort framställning om ytterligare anslag för kongressen.

Kommittén erinrar till en början, att i den framställning, som föranledde proposition till 1906 års Riksdag (n:o 109) om anslag till kongressen och för hvilken finnes redogjort i det vid berörda proposition fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 23 mars 1906, kostnaderna för kongressen upptagits till omkring 50,000 kronor, för hvilkas täckande man beräknat att äga tillgång till medlemsavgifter af 400 deltagare å 20 kronor eller 8,000 kronor, statsanslag 20,000 kronor samt bidrag af enskilda personer och sammanslutningar 22,000 kronor. Kommittén omförmäler vidare, att enskilda bidrag inlutit till ett belopp af 27,000 kronor, så att kongressen kunde anses disponera 55,000 kronor, samt att, om än organisationsarbetet, särskildt hvad beträffade exkursionernas förberedande i fältet tagit åtskilligt större omfattning, än man från början beräknat, så att detsamma komme att draga en kostnad af 63,000 kronor, säkra utsikter dock förefunnes, att den för de allmänna organisationskostnaderna ytterligare erforderliga summan af 8,000 kronor skulle kunna anskaffas på enskild väg.

Under organisationsarbetets fortgång hade emellertid, fortsätta kommitterade, vissa betydelsefulla arbetsuppgifter och därmed förbundna utgiftsposter uppstått, hvilka ej förekommit vid föregående geologkongresser och därför ej kunnat förutses vid ingifvande af den underdåniga framställning, som föranledde proposition till 1906 års Riksdag.

Såsom i denna framställning kraftigt betonats, anföra kommitterade vidare, vore det nödvändigt att i god tid före kongressen utföra vissa revisionsarbeten, för att demonstrationen af vårt lands geologi skulle kunna försiggå på ett sätt, som i alla afseenden toge hänsyn till den geologiska vetenskapens raska utveckling. Till en början hade man tänkt sig, att dessa utredningar skulle inskränkas till exkursionsområdena, i hvilket fall de fått en tämligen begränsad omfattning och i fråga om publikationskostnader kräft endast jämförelsevis anspråklösa belopp. Då emellertid vår geologiska speciallitteratur vore i hög grad splittrad på ett stort antal, i allmänhet smärre uppsatser och afhandlingar, till alldeles öfvervägande

del affattade på svenska språket, hade det för att bereda de främmande kollegerna bekväm tillgång till de svenska geologernas forskningsresultat befunnits i hög grad önskvärdt, att för kongressen utarbetades ett antal på främmande språk författade monografier öfver vissa viktigare kapitel af vårt lands geologi. Sådana sammanfattande verk vore redan under utarbetning eller planerade beträffande landets urberg, dess malmer, kambrosilurbildningar, glaciärer, issjöbildningar, torfmossar m. m., alltså en från ett betydande antal författare härrörande samling af omfattande öfversikter af de viktigaste dragen i Sveriges geologi, hvilka publikationer borde blifva af den största betydelse icke blott för kongressdeltagarna utan äfven för den högre undervisningen i geologi i vårt land. För att möjliggöra de omfattande fältundersökningar, som måste föregå utarbetandet af dessa monografier, liksom ock för att medverka vid deras offentliggörande hade i främsta rummet Sveriges geologiska undersökning bisprungit kongressorganisationen genom att ställa sina tjänstemän och publikationer till förfogande, så långt det varit möjligt utan att träda instutionens fasta uppgifter för nära. Likaledes hade Bulletin of the Geological Institution of Upsala af denna tidskrifts grundläggare och förlagsman, professor Hj. Sjögren, ställts till förfogande för publicerande af ett antal af de nämnda monografierna. Om än sålunda betryggande anstalter blifvit träffade såväl för de förberedande fältarbetena som för monografiernas publicerande, återstode dock ännu ett par därmed förbundna utgiftsposter, nämligen öfversättningsarfvoden, som finge beräknas till ungefär 4,000 kronor, samt diverse organisationskostnader (biträde vid korrekturläsningen m. m.), 2,000 kronor.

Vid föregående geologkongresser hade man låtit det vetenskapliga programmets sammansättning till stor del blifva beroende af de frivilligt inkommande anmälningarna af föredrag m. m. Visserligen hade i regeln ett antal aktuella frågor blifvit uppställda till speciell behandling, men något mera omfattande arbete för dessa frågors förberedande hade ej förekommit. Hos oss hade man däremot bemödat sig att inrikta den öfvervägande delen af kongressförhandlingarna på lösandet af vissa större frågor, hvilka genom i god tid vidtagna åtgärder blefve väl förberedda. Bland de problem, som af den svenska kongresskommittén blifvit utsedda till ämnen för kongressens öfverläggningar, kunde i främsta rummet anföras frågan om storleken och fördelningen af jordens järnmalmsförekomster. För att förbereda detta diskussionsämne hade redan i början af år 1908 utsändts en inbjudning till malmgeologer och geologiska statsanstalter i nästan alla jordens länder att medverka till en utredning rörande järnmalmsförråden i de skilda länderna. Såsom framginge af en vid kommit-

terades skrifvelse fogad bilaga, hade denna inbjudning rönt ett mycket gynnsamt mottagande, i det att de förnämsta malmproducerande länderna förklarar sig villiga att deltaga i den föreslagna internationella kooperationen, hvilken torde vara af hittills ganska enastående natur och borde kunna blifva af synnerligen stor betydelse äfven i rent ekonomiskt afseende. Den voluminösa samlingen af redogörelser för de olika ländernas järnmalmsförråd torde komma att publiceras genom Sveriges geologiska undersöknings försorg, men för täckandet af vissa organisationsomkostnader i samband med detta och öfriga diskussionsämnen beräknades en summa af 2,500 kronor blifva erforderlig.

En ytterligare utgiftspost, beträffande hvilken kommitterade nödgades i underdånighet hänvända sig till Eders Kungl. Maj:t, vore omkostnaderna för en i samband med kongressen planerad utställning af geologiska föremål, företrädesvis från polartrakterna. Som bekant komme kongressen att äga rum, innan naturhistoriska riksmuseet och Sveriges geologiska undersökning inflyttat i sina nya rymliga lokaler vid Djurgårds-Freskati. Vid kongressen blefve det sålunda ej möjligt att i den geologiska undersökningens redan öfverfyllda museum inrymma de specialsamlingar, som skulle illustrera exkursionerna, liksom det vore omöjligt att inom riksmuseet bereda plats för utläggande af de omfattande fossilsamlingar, hvilka af svenska expeditioner hemförts från polartrakterna. Dessa omständigheter hade framkallat tanken på att anordna en tillfällig geologisk utställning, hvilken skulle omfatta såväl bergarter och fossil som kartor, fotografier m. m. och vid hvars anordnande särskild vikt borde läggas vid att förete en representativ sammanställning af det enastående rikhaltiga, men i utlandet ytterst obetydligt kända geologiska material från polartrakterna — däribland i främsta rummet det af svenska geologer utforskade Spetsbergen — som funnes förvaradt i våra svenska museer, företrädesvis riksmuseet. Kostnaden för denna utställning beräknades till 5,000 kronor.

De nu närmare motiverade utgiftsposterna vore följande:

speciella vetenskapliga utredningar (kostnader för öfversättning och korrekturläsning)	kr. 6,000
förberedande af de allmänna diskussionsämnena	» 2,500
den polargeologiska utställningen	» 5,000

Summa kr. 13,500

Visserligen kunde kongressen utan nytt anslag till detta belopp genomföras på ett med traditionen öfverensstämmande sätt i enlighet med den plan, som först ingifvits till Eders Kungl. Maj:t. Emellertid vågade kommitterade hoppas, att de nya uppslag, som nu blifvit utvecklade, skulle

af Eders Kungl. Maj:t befinnas så betydelsefulla och, om de kunde genomföras, hedrande för vårt land, att Eders Kungl. Maj:t funne sig böra bereda kommitterade möjlighet att genomföra kongressplanen i dess här angifna vidgade omfattning. I detta sammanhang måste kommitterade också betona, att genomförandet af dessa uppgifter blefve helt och hållet beroende af huruvida statsanslag för ändamålet beviljades, enär det befunnits omöjligt att under nu rådande tryckta ekonomiska konjunkturer hopbringa den ifrågavarande summan på den enskilda offervillighetens väg.

Med hänsyn till hvad sålunda anförts hafva kommitterade i underdånighet anhållit, att Eders Kungl. Maj:t täcktes på sätt, som pröfvades mest lämpligt, bereda åt den elfte internationella geologkongressen i Stockholm år 1910 ett ytterligare anslag af 13,500 kronor, afsedt att betäcka de kostnader, som vore förbundna med genomförandet af de utaf kommitterade angifna företag, hvilka skulle gifva kongressen en mer djupgående betydelse än dess föregångare.

I afseende å de till 2,500 kronor beräknade kostnaderna för förberedande af vissa diskussionsämnen vid kongressen har chefen för Sveriges geologiska undersökning professorn J. Gunnar Andersson på förfrågan upplyst, att nämnda summa ansetts skola åtgå dels för utarbetande, öfversättning, reproducering och utsändande till utlandet af en del diskussionsämnena rörande cirkulär, dels för inlösning af och utsändande till utlandet af behöfligt antal exemplar af vissa geologiska förhållanden rörande uppsatser angående föreliggande diskussionsämnen, dels slutligen för täckande af kostnaderna för den vidlyftiga utländska korrespondens, som af de nu ifrågasatta förarbetena för kongressen påkallades.

I underdånigt utlåtande den 13 januari 1909 har vetenskapsakademien förordat bifall till kommitterades framställning och därvid åberopat de skäl, som anförts i ett af dess ledamöter f. d. chefen för Sveriges geologiska undersökning professorn A. E. Törnebohm och öfverbibliotekarien vid kungl. biblioteket E. W. Dahlgren till akademien afgifvit yttrande i ämnet. Detta yttrande är, med uteslutande af ingressen, af följande lydelse.

'Af ansökningshandlingen framgår, att de medel, som redan äro kommittén tillförsäkrade, torde vara tillräckliga att genomföra kongressen enligt den ursprungliga planen, men att under de förberedande arbetenas fortgång det befunnits högeligen önskvärdt, att i vissa riktningar, som på förhand svårligen kunnat förutses, utvidga det ursprungliga programmet, dels för att bättre kunna framhålla det inlägg svensk forskning gjort inom geologiens olika områden, och dels för att gifva vissa af de geologiska

förarbeten, som måste utföras för kongressen, ett mera stadigblifvande värde för kändedomen om vårt lands geologi. Såsom önskningsmål i dessa hänseenden framhåller kommittén:

1) Utarbetande af monografier öfver vissa viktiga kapitel af vårt lands geologi, hvilka monografier skulle tryckas på främmande språk för att blifva njutbara äfven för utländska geologer, något som största delen af vår nuvarande geologiska litteratur icke är, enär den mestadels är skrifven på svenska. De härmed förenade kostnaderna beräknar kommittén till kr. 6,000.

2) Förberedande af vissa viktiga ämnen, som skola diskuteras vid kongressen. Bland sådana ämnen ställer kommittén främst frågan om storleken och fördelningen af jordens järnmalmsförekomster. Beräknad kostnad kr. 2,500.

3) En polargeologisk utställning. För anordningen af densamma anses kr. 5,000 vara erforderliga.

Rörande första punkten vilja vi mindre fästa oss vid den obestridda fördel för den svenska geologiens ställning inom den vetenskapliga världen, som vinnes därigenom, att dess viktigaste delar blifva på ett lätt sätt tillgängliga för utlandets geologer, utan fastmer anse vi oss böra i främsta rummet framhålla vikten af den utredning och belysning, som utarbetandet af de ifrågasatta monografierna säkerligen skulle komma att medföra rörande flera bland de många dunkla spörsmål, som ännu hvila öfver vårt lands geologiska historia. Vi anse nämligen, att utarbetandet af de nämnda monografierna nu och under den eggelse, som deras förestående framläggande för hela världens geologer måste utöfva, skulle verka mycket lifgifvande på den fortsatta geologiska forskningen inom vårt land.

I fråga om andra punkten vilja vi erinra därom, att 1905 års Riksdags bevillningsutskott ansåg det för något sitt behof nödigt att känna förhållandet mellan vårt lands och utlandets järnmalmsförråd och förfrågade sig därom hos Sveriges geologiska undersökning. Vid denna institution uppgjordes då en öfverslagsberäkning så godt omständigheterna och den ytterst knappt tillmätta tiden — omkring 14 dagar — det medgaf. Men naturligtvis kunde då denna öfverslagsberäkning ej blifva mer än en grof approximation, särdeles beträffande utlandets malmförråd. En ny och under de goda betingelser, som nu äro ställda i utsikt, företagen beräkning skulle säkerligen gifva en annan och väsentligt högre siffra för jordens järnmalmsförråd, detta så mycket sannolikare, som flera betydande utomeuropeiska järnmalmsfält blifvit kända först under de senaste åren. Då det gifvetvis måste vara af särskildt intresse för oss att med

möjligaste noggrannhet känna de svenska järnmalmsförrådens storlek i jämförelse med utlandets, synes oss därför kommitténs tilltänkta utredning hafva en för vårt land gagnelig räckvidd vida utöfver den betydelse en sådan utredning kan äga för kongressens förhandlingar.

Beträffande den tredje punkten, eller den om en polargeologisk utställning, må framhållas, att det visserligen är väl känt, att svenska forskare under många och kostbara expeditioner studerat polarländernas naturförhållanden, och icke minst deras geologi, men *hur mycket* de därvid utträttat är föga känt ens inom vårt eget land och ännu mindre i utlandet. Den förestående kongressen är ett enastående tillfälle att för intresserade och sakkunnige från skilda länder framlägga en samlad framställning af hvad svenska forskare utträttat på polargeologiens område, en framställning, som säkerligen komme att väcka främlingars undran och lända vårt land till heder. Ett sådant tillfälle bör därför ej lämnas obegagnadt.

'Af det ofvan anförda torde framgå, att vi finna kommitténs förslag i allo goda och väl förtjänta af understöd, och då kommittén förklarar utsikt ej förefinnas att af den redan förut för kongressens räkning starkt anlitate enskilda offervilligheten kunna erhålla de nödiga medlen, anse vi oss därför böra tillstyrka akademien att hos Kungl. Maj:t på det liffigaste förorda bifall till kommitténs framställning om erhållande af ett ytterligare bidrag af statsmedel, stort 13,500 kr., för att blifva i stånd att bringa de angifna förslagen till utförande.'

Då jag anser betydelsefullt, att den tilltänkta geologiska kongressen i Stockholm kommer till stånd i enlighet med det af kommitterade nu framlagda, utvidgade programmet, hvars fullständiga genomförande skulle lända vårt folk till heder, vidga och fördjupa kännedomen om landets byggnad och tillgångar samt därjämte förskaffa oss en mängd upplysningar, som äfven ur ren nyttighetssynpunkt torde blifva af största värde, och då särskildt under nuvarande förhållanden svårighet möter att på privat väg anskaffa ytterligare medel utöfver dem, som med prisvärd offervillighet redan gifvits, anser jag mig böra förorda, att af allmänna medel beredes tillgång till det af kommitterade nu ifrågasatta beloppet samt att för sådant ändamål nådig proposition aflätes till Riksdagen.»

Under erinran att innevarande Riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, af förut beviljadt anslag till bestridande af kostnaderna för elfte internationella geologiska kongressen i Stockholm år 1910 på extra stat för samma år anvisat återstoden eller 5,000 kronor, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för den *elfte internationella geologiska kongressens hållande i Stockholm år 1910*, utöfver hvad förut för ändamålet beviljats, på extra stat för år 1910 anvisa ytterligare ett belopp af 13,500 kronor.»

Stockholm den 1 april 1909.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.
